

С. Є. Антонова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4796-8580>
М. Г. Пізарчук,
магістр кафедри публічного управління, адміністрування та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-5044-5990>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.11.157

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ МЕДИЦИНИ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

S. Antonova,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Management, Administration and Information Activities, National university of water and environmental engineering
M. Piharchuk,
Master's student of the Department of Public Management, Administration and Information Activities, National university of water and environmental engineering

TATE SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF PRIVATE MEDICINE: FINANCIAL ASPECT

У статті наведено проблеми розвитку системи охорони здоров'я у воєнний час, що впливає на надання громадянам якісних та доступних медичних послуг. Зазначено, що медична сфера зазнає значного навантаження у зв'язку із міграцією населення та нестачею медичних кадрів. Відмічено, що в основному заклади приватної медицини розташовані у столиці, Харкові, Дніпрі, Одесі, а також інших регіонах, де проживає велика кількість платоспроможного населення. Наведені результати аналізу діяльності приватних медичних закладів, що склали рейтинг даних установ. За даними Ukrainian Business Award визначено 15 кращих приватних клінік, серед яких Добробут, Медіком, Smart Medical Center, Мережа клінік VIVA, Oxford Medical. Наведені критерії рейтингування, серед яких цінності пропозицій, позитивний імідж, громадська позиція, фінанси компанії. Наголошується на недооціненості внеску приватних медичних закладів у фінансове забезпечення галузі через недостатню державну підтримку розвитку ринку приватних медичних послуг. Охарактеризовано заклади приватної медицини відповідно до пропонувананих ними послуг. Показано статистику загальних витрат на охорону здоров'я за фінансуючими організаціями (фінансовими агентами). Причому, в структурі загальних витрат приватні витрати на охорону здоров'я в Україні коливалися від 49,5% до 54,3%. Відмічена тенденція збільшення поточної кількості пацієнтів, які хочуть обслуговуватися у приватних медичних кабінетах або приватних медичних центрах та готові оплачувати надані їм медичні послуги. Зазначено вигоду для держави в підтримці розвитку приватного сектора системи охорони здоров'я України внаслідок того, приватні лікувально-профілактичні заклади знімають навантаження з державних лікарень та поліклінік, оскільки понад 10% населення України обслуговується у приватних медичних закладах. Наведено кількість надавачів, які уклали договір з НСЗУ за IV квартал 2022 року та суми виплат відповідно до Звіту НСЗУ про виконання договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій за 2022 року. Відповідно найбільшу частку фінансування становлять стаціонарні послуги загального профілю.

The article describes the problems of the development of the health care system during wartime, which affects the provision of quality and affordable medical services to citizens. It is noted that the medical field is under significant strain due to population migration and a shortage of medical personnel. It is noted that private medical institutions are mainly located in the capital, Kharkiv, Dnipro, Odesa, as well as other regions where a large number of paying population lives. The results of the analysis of the activities of private medical institutions, which compiled the rating of these institutions, are presented. According to Ukrainian Business Award, 15 best private clinics have been identified, including Dobrobut, Medicom, Smart Medical Center, VIVA Clinic Network, and Oxford Medical. Rating criteria are given, including value of offers, positive image, public position, company finances. Emphasis is placed on the underestimation of the contribution of private medical institutions to the financial support of the industry due to insufficient government support for the development of the market of private medical services. Private medical institutions are characterized according to the services they offer. The statistics of total costs for health care by financing organizations (financial agents) are shown. Moreover, in the structure of total expenses, private expenses for health care in Ukraine ranged from 49.5% to 54.3%. There is a trend of increasing the current number of patients who want to be treated in private medical offices or private medical centers and are willing to pay for the medical services provided to them. The benefit for the state in supporting the development of the private sector of the health care system of Ukraine is noted as a result of the fact that private medical and preventive institutions relieve the burden of public hospitals and polyclinics, since more than 10% of the population of Ukraine is served in private medical institutions. The number of providers who concluded a contract with the NHSU for the IV quarter of 2022 and the amount of payments in accordance with the Report of the NHSU on the implementation of contracts for medical care of the population under the medical guarantee program for 2022 are given. Accordingly, the largest share of funding is made up of inpatient services of a general profile.

Ключові слова: державна підтримка, медичні приватні заклади, медичні послуги, охорона здоров'я, фінансове забезпечення.

Key words: state support, private medical institutions, medical services, health care, financial support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Система охорони здоров'я в останні часи зазнає серйозних змін і це пов'язано не лише із таким явищем як існування двох видів медицини — державної та приватної. У зв'язку зі зростанням попиту на медичні послуги в Україні, приватні клініки стали дуже популярними серед населення. Зважаючи на те, що приватна система охорони здоров'я бере участь у реалізації не тільки приватних, а й публічних інтересів, то виникає потреба у державному управлінні та контролі реалізації цих інтересів.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження фінансового забезпечення розвитку приватної медицини.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у дослідження охорони здоров'я було зроблено такими вітчизняними вченими: О. Грішнвою, В. Євсєєвим, І. Курило, Н. Левчук, Е. Лібановою, О. Макаровою, С. Пирожковим, Н. Рингач, А. Сердюк, В. Стешенко, В. Таралло та ін.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сектор охорони здоров'я є одним із найбільш постраждалих внаслідок війни. Станом на кінець лютого 2023 року країну залишили понад 18 мільйонів людей, 11 756 отримали поранення, 7 199 загинули внаслідок воєнних дій, зафіксовано 769 нападів на медичні заклади. Орієнтовна вартість збитків попередньо складає майже 35 млрд. грн. Програма медичних гарантій не в повній мірі відображає пакети пріоритетних послуг, які набувають першочергового значення в умовах війни та у пост-воєнний період (лікування травм, опіків, реабілітація, послуги з психічного здоров'я). Державні програми у сфері охорони здоров'я не враховують втрат системи охорони здоров'я, понесених збитків, необхідних змін пріоритетів у сфері охорони здоров'я (переліку медичних послуг та станів). Система охорони здоров'я зазнає також особливого навантаження у зв'язку із міграцією населення (близько 7 млн українців стали вимушеними переселенцями) та втратами та переміщеннями медичних працівників. За період війни 12 медичних працівників загинуло, 47 поранено. 2 372 працівників центрів екстреної медичної допомоги перебувають на окупованих територіях. 2 273 медичних працівників виїхали за кордон (0,5% від усієї кількості медичних працівників в країні), 17 14 лікарів та 1095 медичних сестер змінили місце роботи через війну. Брак кадрової та

організаційної спроможності системи охорони здоров'я надавати послуги з реабілітації та психічного здоров'я загострює ситуацію із забезпеченням потреби громадян у якісних і доступних послугах [8, 9].

Переважна більшість закладів приватної медицини зосереджена у найбільш платоспроможних регіонах України, а саме у столиці, де функціонує близько 50 % всіх приватних закладів країни; у Харкові, Дніпрі, Одесі та ін. Незважаючи на те, що 70 % ринку приватної медицини представлені відносно невеликими центрами, кабінетами, лабораторіями, протягом останніх років закордонні інвестори почали активніше вкладати кошти в розвиток крупніших приватних медичних закладів. За кілька років роботи приватних медичних закладів стало можливим виділення очевидних лідерів галузі, а їх доходи почали вимірюватися не десятками, а сотнями мільйонів гривень.

Ukrainian Business Award провели аналіз приватних медичних клінік України та склали рейтинг ТОП-15 кращих (таблиця 1) за критеріями: цінності пропозицій (кількість профільних спеціалістів, послуги, наявність/кількість спец. обладнання, представленість (кількість клінік); позитивного іміджу (вік компанії на ринку, позитивні згадування у ЗМІ, негативні згадування у ЗМІ, знання ТМ, наявність нагород/призів, процент позитивних відгуків); громадської позиції (співпраця з ЗСУ/волонтерами/благодійність, співпраця з РФ/Білоруссю/колаборації/Антидержавна риторика); фінанси компанії (дохід, чистий прибуток, активи) [10].

Що ж до вартості лікування у приватних медичних закладах, то варто відмітити, що сума залежить не стільки від якості тих послуг, які надаються, скільки від "статусності" закладу. При цьому ціни можуть сильно відрізнятися навіть якщо надаються однакові послуги аналогічного рівня якості. Саме тому пацієнти медичної послуги часто переплачують за репутацію, а не за якість.

Недооціненим залишається внесок закладів приватної медицини у фінансування медичної галузі загалом. На думку окремих фахівців, "тіньовий складник" ринку приватної медицини в Україні становить понад 2 млрд дол. США. Можна припустити, що за державної підтримки розвитку ринку приватної медицини та мінімізації пе-

Таблиця 1. Рейтинг ТОП-15 кращих приватних медичних закладів України за даними Ukrainian Business Award

Позиція	Назва клініки	Оцінка
1	ДОБРОБУТ	87,30
2	Медіком	86,93
3	Smart Medical Center	64,12
4	Мережа клінік VIVA	54,99
5	Oxford Medical	54,14
6	Омега-Київ	50,07
7	Verum Expert Clinic	49,94
8	On Clinic	48,20
9	EUROLAB	47,03
10	Геліос	37,77
11	Univerzum Clinic	33,73
12	Сімейна клініка Амела	32,60
13	Академія Вашого Здоров'я	24,11
14	Клініка Варта	22,96
15	Сіті Клініка	22,82

Джерело: сформовано на основі [10].

решкод розвитку галузі ці кошти перестануть бути "тіньовими" й держава у вигляді податків зможе доотримати близько 1 млрд грн на рік, що створить сприятливі умови для фінансування системи охорони здоров'я загалом [6].

Основна частка закладів приватної медицини, які в 2022 р. надавали медичні послуги займають лікарні, на другому місці — стоматології, які складають 28%, 18 % — заклади репродуктивної медицини, 14% — заклади онкології (рис. 1).

Приватний сектор охорони здоров'я робить вагомий внесок у фінансування медичної галузі, забезпечує її необхідною кількістю медикаментів, товарів і виробів медичного призначення, щорічно розвантажуючи державний бюджет охорони здоров'я України майже на 2 млрд грн. Впродовж 2019—2021 рр. фінансування медицини за рахунок приватного сектору збільшилося майже на 38,6 млн грн (таблиця 2).

В структурі загальних витрат приватні витрати на охорону здоров'я в Україні коливалися від 49,5% до 54,3%. Причому, лише в 2020 р. витрати приватного сектору та державні витрати знаходилися практично на

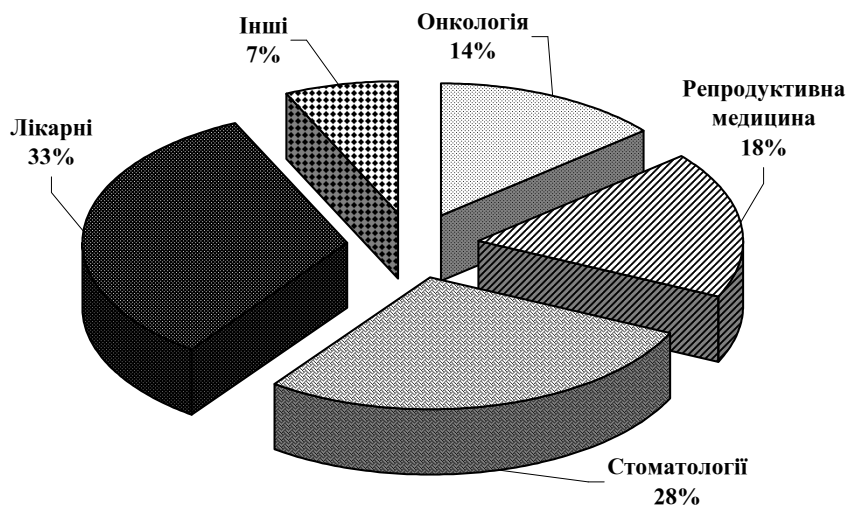

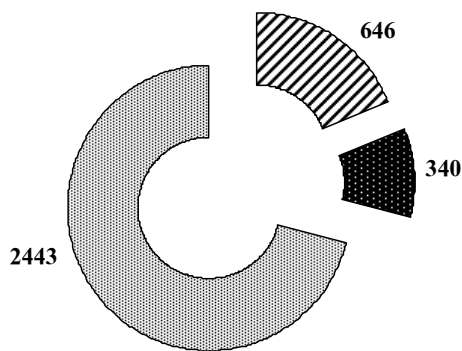
Рис. 1. Характеристика закладів приватної медицини відповідно до пропонованих ними послуг в 2022 році

Джерело: сформовано на основі [7, 8].

Таблиця 2. Загальні витрати на охорону здоров'я за фінансуючими організаціями (фінансовими агентами)

Фінансуючі організації	Роки					
	2019		2020		2021	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Уряд	81656,5	44,97	111063	49,64	133118,5	48,88
Приватний сектор	98624,2	54,31	110651,8	49,46	137204,4	50,38
Інші	1314,2	0,72	2011,8	0,9	2011,8	0,74
Загальні витрати на охорону здоров'я	181594,9	100	223726,6	100	272334,7	100

Джерело: сформовано на основі [1—4, 7].

■ Приватна (без ФОП) ■ ФОП ■ Комунальна

Рис. 2. Кількість надавачів, які уклали договір з НСЗУ за IV квартал 2022 року

Джерело: [1—4, 7].

одному рівні, в 2019 р. вони були більшими майже на 17 млн грн, а в 2021 р. — на 4,1 млн грн. Варто відзначити, що приватні лікувально-профілактичні заклади знімають навантаження з державних лікарень та поліклінік.

Попри значну чисельність установ державної медицини, з кожним роком спостерігається тенденція збільшення поточної кількості пацієнтів, які хочуть обслуговуватися у приватних медичних кабінетах або приватних медичних центрах та готові оплачувати надані їм медичні послуги. До цієї групи належать платоспроможні клієнти, які пред'являють попит на високотехнологічне, ефективне, якісне медичне лікування та оперативність, а кількість таких пацієнтів становить по над 10% населення України. Стосовно складової структури надаваних медичних послуг, то приватна охорона здоров'я частково доповнює державний сектор, пропонуючи інші види медичних послуг, проте вона в основному замінює його або виступає в якості альтернативи. Найголовнішою вигодою держави в підтримці розвитку приватного сектора системи охорони здоров'я України є вагомий внесок приватної медицини у фінансування галузі. Окрім цього, приватні лікуваль-

но-профілактичні заклади знімають навантаження з державних лікарень та поліклінік, адже на сьогоднішній день понад 10% населення України обслуговується у приватних медичних кабінетах або приватних медичних центрах [5].

Згідно Звіту НСЗУ про виконання договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій за IV квартал 2022 року на рис. 2. представлено кількість надавачів, які уклали договір з НСЗУ.

Отже, загалом 3429 надавачів уклали договір з з НСЗУ за IV квартал 2022 року, серед них 646 приватні медичні заклади, 340 ФОП та 2443 комунальних закладів.

В таблиці 3 представлено суми виплат відповідно до Звіту НСЗУ про виконання договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій за 2022 року. Загалом сума виплат за 2022 р. склала майже 130,5 млрд. грн, з них на ФОП було здійснено понад 5 млрд. грн, на приватні медичні заклади без врахування ФОП 5329864 тис. грн, на комунальні медичні заклади було спрямовано найбільше фінансових ресурсів, а саме майже 120 млрд. грн. Найбільше коштів Національною службою здоров'я України було виплачено спеціалізованим медичним закладам; 4,976 млрд. грн — закладам первинної медичної допомоги; 2,713 млрд. грн — центрам екстреної медицини; 6,685 млрд. грн виплачено за надання медичної допомоги пацієнтам з COVID-19.

Відповідно виплати за напрямками становили:

- стаціонарні послуги загального профілю — 7,7 грн;
- надання медичної допомоги пацієнтам з COVID-19 — 6,7 грн;
- первинна медична допомога — 5,0 грн;
- перехідне фінансове забезпечення — 4,7 грн.

У рамках державної програми реімбурсації "Доступні ліки" Національною службою здоров'я України було профінансовано аптечні заклади-партнери на суму 270,4 млн грн, з них комунальним закладам — 30,7 млн грн, ФОП — 18,9 млн грн, приватним — 220,8 млн грн.

Таблиця 3. Сума виплат надавачам медичної допомоги за 2022 р., тис. грн

Форма власності	2022 рік				Усього за рік
	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	
Державна	2566	2550	2478	2323	9927
Комунальна	30101539	30031959	30001588	29659749	119794835
Приватна (без ФОП)	1269141	1294603	1361504	1404616	5329864
ФОП	1283204	1318943	1348516	1373633	5324296
Разом	32656450	32648055	32714086	32440321	130458922

Джерело: сформовано на основі [1—4, 7].

ВИСНОВОК

Медична реформа в Україні змінила сам підхід до взаємодії між пацієнтом і лікарем, насамперед у сімейній медицині. Принцип фінансування, коли "гроші йдуть за пацієнтом", дозволяє людині відв'язатися від медичного закладу за місцем реєстрації і самостійно обирати ту клініку, де кращий сервіс. При цьому не грає ролі, це приватний заклад чи комунальний — певний перелік медичних послуг все одно оплачується державою. Надання якісних медичних послуг є основною вимогою, яка стоїть перед системою охорони здоров'я. Саме тому, декларування повної рівноправності приватної і державної медицини в усіх сферах діяльності має стати рушійною силою та пріоритетом подальшого розвитку медицини. А це в свою чергу передбачає впровадження та реалізацію певних заходів, серед яких вагомими є підтримка системи приватного страхування, стимулювання відкриття страховими компаніями власних клінік, перегляд податкового кодексу щодо унормування діяльності закладів приватної медицини.

Література:

1. Звіт Національної служби здоров'я України за I квартал 2022 р. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/1qrt2022-report.pdf?1683636980>.
2. Звіт Національної служби здоров'я України за II квартал 2022 р. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/4qrt2022-report.pdf?1683636980>.
3. Звіт Національної служби здоров'я України за III квартал 2022 р. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/4qrt2022-report.pdf?1683636980>.
4. Звіт Національної служби здоров'я України за IV квартал 2022 р. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/4qrt2022-report.pdf?1683636980>.
5. Колосов Є.В., Кошова С.П. Державне регулювання діяльності приватних закладів охорони здоров'я. Інвестиції: практика та досвід. № 16. 2021. С. 104—112.
6. Нечипорук О.В., Орехова Т.В. Аналіз тенденцій та динаміки розвитку ринку приватних медичних послуг в Україні. URL: [file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Downloads/12850-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-25543-1-10-20221130%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Downloads/12850-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-25543-1-10-20221130%20(1).pdf).
7. Офіційний веб сайт Центру громадського здоров'я МОЗ України. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/main.html>
8. Приватна клініка з безоплатними послугами: як це працює? URL: <https://gre4ka.info/statti/70889-pryvatna-klinika-z-bezoplatnymy-posluhamy-ia-k-tse-pratsiuie>.
9. Проект плану відновлення України: матеріали робочої групи "Охорона здоров'я". URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/health-care.pdf>.
10. Рейтинг приватних клінік. URL: <https://uba.top/medical/>.

References:

1. National Health Service of Ukraine (2022), "Report for the I quarter", available at: <https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/1qrt2022-report.pdf?1683636980> (Accessed 05 May 2023).

2. National Health Service of Ukraine (2022), "Report for the II quarter", available at: <https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/4qrt2022-report.pdf?1683636980> (Accessed 05 May 2023).

3. National Health Service of Ukraine (2022), "Report for the III quarter", available at: <https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/4qrt2022-report.pdf?1683636980> (Accessed 05 May 2023).

4. National Health Service of Ukraine (2022), "Report for the IV quarter", available at: <https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/4qrt2022-report.pdf?1683636980> (Accessed 05 May 2023).

5. Kolosov, E. and Koshova, S. (2021), "State regulation of private healthcare activities", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 16, pp. 104—112.

6. Nechiporuk, O.V. and Oriekhova, T.V. (2022), "Analysis of trends and dynamics of private medical services market development in Ukraine", available at: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12850/12755&ved=2ahUKEwicpILspzfz-AhWPxIsK-HSAKDnUQFnoECAIQAg&usq=AOvVaw2WXts-Gpqa0VuL2VfGxuBsl> (Accessed 05 May 2023).

7. Public Health Center of the Ministry of Health of Ukraine (2023), available at: <http://medstat.gov.ua/ukr/main.html> (Accessed 05 May 2023).

8. Trebuns'kykh, I. (2022), "Private clinic with free services: how does it work?", available at: <https://gre4ka.info/statti/70889-pryvatna-klinika-z-bezoplatnymy-posluhamy-ia-k-tse-pratsiuie> (Accessed 05 May 2023).

9. The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War (2023), "The project of the recovery plan of Ukraine: materials of the working group "Health care"", available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/health-care.pdf> (Accessed 05 May 2023).

10. UBA (2022), "Rating of private clinics", available at: <https://uba.top/medical/> (Accessed 05 May 2023).
Стаття надійшла до редакції 16.05.2023 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663